

Novice Centra za psihodiagnostična sredstva

e-TESTinfo izdaja Center za psihodiagnostična sredstva, d. o. o.
Litostrojska 44d, Ljubljana, tel.: 01-5141666, faks: 01-5141662
Prispevke sta napisali Dušica Boben in Marjeta Trastenjak
Lektorica: Katarina Fekonja
Oblikovanje: Aleš Salokar, Biro Stara Ljubljana

www.center-pds.si

Uvodnik ...

- › Pregled dogajanja na Centru

Novi projekti ...

- › Vprašalnik za oceno osebnosti mladostnikov (PAI-A)
- › Vprašalnik osebnosti na poslovnem področju (BIP)

Kmalu bomo izdali ...

- › Torranceovi testi ustvarjalnega mišljenja
- › Razvoj bralne pismenosti
- › Nova Hollandova Iskala poklicev

Pripravljamo ...

- › „Integriteta“ na slovenskem (VI)
- › Nova verzija Freiburškega osebnostnega vprašalnika (FPI-R)
- › Vsi komaj čakamo nove Wechslerjeve lestvice (WPPSI-III, WAIS-IV)
- › Beckova lestvica samomorilnosti (BSS)

Koledar dogodkov

- › Datumi usposabljanj in predstavitev

Pregled dogajanja na Centru za psihodiagnostična sredstva

Pregled zadnjih štirih let

Leta 2008 se je zgodilo kar nekaj prelomnih dogodkov. Poleg selitve, ki smo jo proslavili sočasno ob deseti obletnici samostojnega delovanja, smo postali tudi člani Evropske skupine založnikov testov (*European test publisher group – ETPG*), za kar sem si sama (DB) prizadevala od začetka svoje funkcije vodje Centra. Člani ETPG se sestajamo enkrat letno na konferenci, ki jo organizira aktualni predsednik (ta se vsako leto menja). Veliko časa posvetimo skupnim interesom in težavam, kot sta npr. področje avtorskih pravic in težave založb iz vzhodne Evrope. Letos smo izvedli tudi raziskavo *European Organizational Leadership – What's really happening?*, h kateri smo povabili tudi vas. Rezultate bomo objavili v beli knjigi do konca leta.

Letna konferenca ETPG v Københavnu leta 2008.

Dotaknila se nas je tudi svetovna finančna kriza. Zaradi nje smo morali začasno ustaviti oz. upočasniti kar nekaj razvojnih projektov. Pesti pa nas, poleg tega, da je upadla prodaja (od katere se financira naš celoten razvoj – ne pozabite, da namreč nismo državna oz. financirana institucija), tudi povečanje zlorab avtorskih pravic oz. z drugimi besedami kopiranje testov. Tako smo bili primorani prositi za sodelovanje advokatinjo, specializirano za kršenje avtorskih pravic. Težave smo se lotili sistematično in reševali kršitve objave na spletu, objave v tisku, zlorabo ponaredbe podpisa na izjavi o uporabniku, krajo testov, kopiranje testov, ki jih diplomanti uporabljajo pri svojih diplomskih nalogah (tudi kolegi pri magistrskih in doktorskih disertacijah) ipd. Še vedno se nekateri kolegi (ali pa njihovi nadrejeni) ne zavedajo, da z izogibanjem nakupa testov ne prikrajšajo le avtorja za njegov honorar, ampak tudi zmanjšujejo svoj status in ugled v družbi ter ovirajo hitrejši razvoj novih testov.

Katarina Kukovič nam je ob odprtju novih prostorov in proslavljanju desete obletnice samostojnosti Centra zaigrala nekaj prijetnih skladb.

Letos smo prevetrili svojo politiko, strategijo in načrte in jih prilagodili novih tržnim razmeram. Poslanstvo ostaja enako: razvijamo, izdelujemo in posredujemo psihološke in druge sorodne merske pripomočke ter usposabljammo njihove uporabnike. Svoje znanje o psihološkem merjenju ponujamo različnim organizacijam (podjetjem, šolam) in posameznikom.

Za prioritete naloge smo si izbrali:

- › posodobitev in nadgraditev področja IT, kar pomeni nadaljevanje ponudbe internetnih psihodiagnostičnih sredstev in pomoči pri vrednotenju in pisanju poročil,
- › enakomeren razvoj na vseh področjih psihološkega dela,
- › boj proti kršitvam in prizadevanje za večji ugled naše stroke v družbi.

Zavedamo se, da se psihologija v Sloveniji hitro razvija, psihologi in drugi strokovnjaki se uveljavljajo na različnih, tudi zelo specifičnih področjih in za to potrebujejo specifične teste. Center za psihodiagnostična sredstva, z dvema redno zaposlenima in omejenimi financami, težko hitro sledi vsem novostim in potrebam trga. Tudi za nas je frustrirajoče, ko stroški prvih izdaj testov še niso pokriti, v svetu pa je na policah že nova izpopolnjena različica.

Ena od nalog, ki smo si jo zadali, je tudi obnovitev časopisa TESTinfo, ki bo zdaj izhajal v elektronski obliki. To nam bo omogočalo pogostejše obveščanje. Upamo, da bo to za vse sprejemljiva rešitev, in se hkrati opravičujemo kolegom, ki jim branje novic na računalniškem ekranu ni domače.

V tej prvi številki vam sporočamo, kaj smo v zadnjih letih izdali, kaj je tik pred izidom in kaj pripravljamo.

Novi psihološki testi v tem obdobju so:

- › **Lestvica splošnega govornega razvoja – LJ** (LSGR-LJ), izšla leta 2008. Avtorice so Ljubica Marjanovič Umek, Urška Fekonja Peklaj, Anja Podlesek, Simona Kranjc in Katja Bajc.
- › **Vprašalnik o medosebnih težavah v mladostništvu** (VMTM), izšel leta 2008. Avtorji so C. J. Ingles, M. S. Torregrosa, X. F. Mendez, M. D. Hidalgo, M. Puklek Levpušček in M. Zupančič.
- › **Lestvica socialne anksioznosti za mladostnike** (LSAA) avtorice Melite Puklek Levpušček je izšla leta 2008.
- › **Test pozornosti – d2**, izšel leta 2009. Avtor je R. Brickenkamp.
- › **Dopolnjen priročnik Torranceovega testa ustvarjalnega mišljenja – besedna oblika A** (TTCT-BS) je izšel leta 2009. V njem so vsi podatki za uporabo testa na populaciji srednješolcev (navodila za vrednotenje, nove norme).
- › **Profil ocene posebnih potreb** (SNAP), izšel leta 2010. Avtorja sta C. Weedon in G. Reid.
- › **Vprašalnik za oceno osebnosti** (PAI), izšel leta 2010. Avtor je Leslie C. Morey.
- › **Vprašalnik o medosebnih razlikah pri otrocih in mladostnikih** (VMR-OM), izšel let 2010. Avtorici sta M. Zupančič in T. Kavčič.
- › **Triazni vprašalnik za ugotavljanje patološkega hazardiranja South Oaks** (SOGS). Izdali smo ga leta 2010, avtorica priročnika je Andreja Cvenkelj, avtorja vprašalnika pa Henry R. Lesieur in Sheila B. Blume.

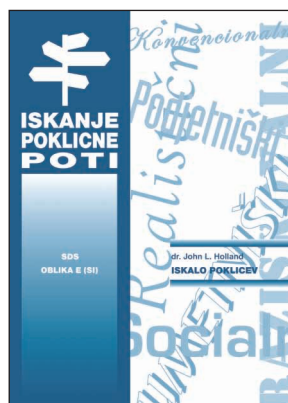
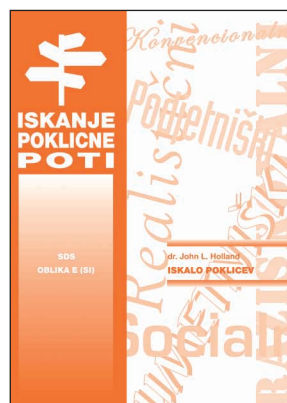

Tik pred izidom (še letos) so te izdaje:

- › **Dodatek priročnika Torranceovega testa ustvarjalnega mišljenja – slikovna oblika A** (TTCT-SL), v katerem so vsi podatki za uporabo testa na populaciji srednješolcev (navodila za vrednotenje, nove norme).
- › **Posodobljeno Iskalo poklicev in Abecedno iskalo poklicev za Hollandov vprašalnik Iskanje poklicne poti – oblika R** ter posodobitev elektronskega vprašalnika SDS z novim iskalom. Poklici v iskalih so prirejeni novi verziji SKP.
- › **Kratek Torranceov test ustvarjalnega mišljenja za odrasle** (ATTA) avtorjev Kathy Goff in E. P. Torrancea.
- › Začenjamo tudi posredovanje pripomočka **360-stopinjska povratna informacija** avtorja Igorja Kranjca.

Pripravljamo (načrtujemo izid leta 2012):

- › **Vprašalnik o integriteti** (VI) avtorjev N. Nikolova in S. Zaneva.
- › **Revidirana oblika Freiburškega osebnostnega vprašalnika** (FPI-R) avtorjev J. Fahrenberga, R. Hampela in H. Selga.
- › **Beckova lestvica samomorilnih misli** (BSS) avtorjev Aarona T. Becka in Roberta A. Steera.
- › **Wechslerjeva lestvica inteligentnosti za predšolske otroke – tretja izdaja** (WPPSI-III).
- › **Wechslerjeva lestvica inteligentnosti za odrasle – četrta izdaja** (WAIS-IV).

Projekti v začetni fazi (že podpisane pogodbe):

- › **Vprašalnik za oceno osebnosti za mladostnike** (PAI-A) avtorja L. C. Moreyja.
- › **Vprašalnik o motnjah hranjenja – tretja izdaja** (EDI-3) avtorja D. M. Garnerja.
- › **Vprašalnik osebnosti na poslovnem področju** (BIP) avtorjev R. Hossiepa in M. Paschena.

Kot vedno, ste vabljeni k sodelovanju.
Prav tako se zahvaljujemo vsem, ki že sodelujete z nami.

Torranceovi testi ustvarjalnega mišljenja

Kratek Torranceov test ustvarjalnega mišljenja za odrasle

Kratek Torranceov test ustvarjalnega mišljenja (ATTA) je namenjen ugotavljanju ustvarjalnosti odraslih (od 19 let naprej). Avtorja sta K. Goff in E. P. Torrance.

Preizkus, ki ga izvedemo v desetih minutah, sestavljajo tri aktivnosti, ena besedna (*zamisli si*) in dve slikovni (*dopolnjevanje slik* in *trikotniki*). Za posamezno aktivnost je na voljo tri minute časa.

Psiholog odgovore vrednoti z vidika števila podanih idej (*fluentnost*), statistične redkosti pojavljajočih se idej v populaciji (*originalnost*), z vidika izdelanosti (*elaboracija*) in raznolikosti idej (*fleksibilnost*). Seštevek nam da mero ustvarjalnosti. Za indeks ustvarjalnosti pa dodamo še odgovore, ocenjene z vidika kriterijskih indikatorjev ustvarjalnosti, kot so *bogastvo in slikovitost podob, čustva in občutki, usmerjenost v prihodnost, humor, provokativna vprašanja, odpornost proti prezgodnjemu zaključevanju* itd.

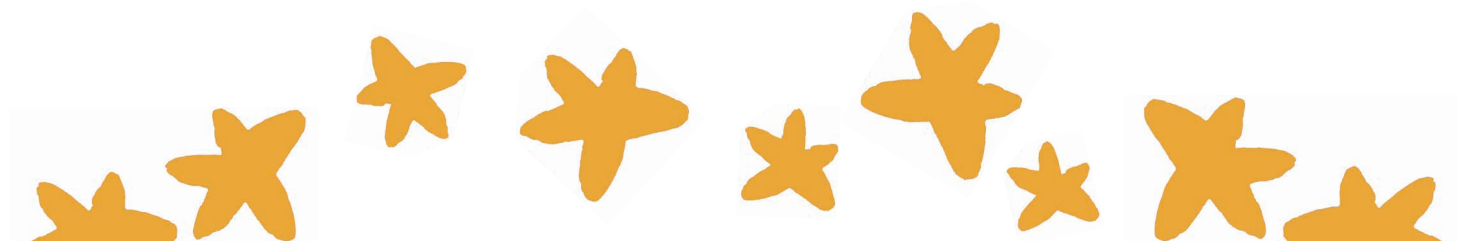
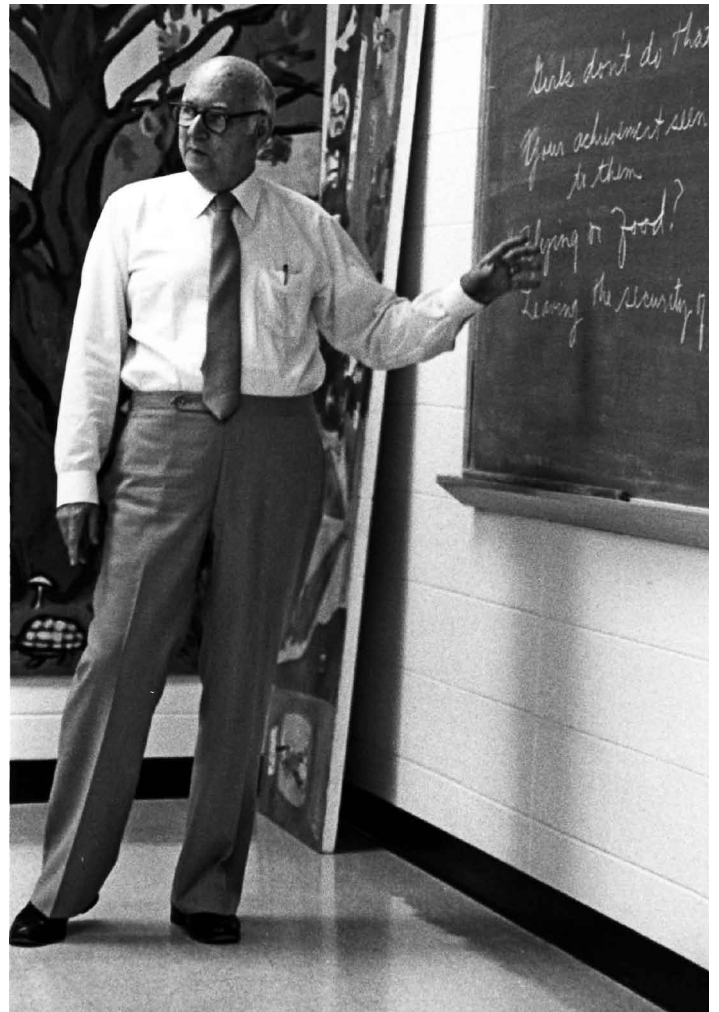
Dosežek lahko razlagamo tudi z vidika "ustvarjalne vloge", ki jo posameznik pokaže v delovnem okolju.

Za izvedbo in vrednotenje je potrebno dodatno usposabljanje (kategorija: Psihologi – C). Prvič se nam lahko pridružite v četrtek in petek, 1. in 2. decembra 2011 (od 9. do 14. ure in od 9. do 13. ure).

E. P. Torrance

Ko so E. P. Torrancea vprašali, ali je ustvarjalnost prirojena ali naučena, je odgovoril: "Da." Mislil je na to, da imamo ljudi, kot je npr. Picasso, po drugi strani pa imamo npr. humor, pri katerem se lahko naučiš, da gre za nepričakovan zasuk in povzema nje na višji ravni.

E. P. Torrance

Sholastic Testing Services (STS)

Na območju Chicaga, v mestu Bensenville, sem lansko jesen (MT) obiskala založbo Sholastic Testing Services, ki med drugim skrbi za Torranceove teste ustvarjalnega mišljenja. Dogovorili smo se za dan izobraževanja iz testov ustvarjalnosti, dobila pa sem še mnogo informacij o Torranceu. Direktor marketinga, dr. John Kauffman, ki je Torrancea tudi osebno poznal, v njem vidi velikega učitelja in se tudi vključuje v razvoj oziroma nadaljevanje programov, ki jih je zasnoval Torrance (npr. Future Problem Solving Program (<http://www.fpspi.org/>)). Predstavili so mi sodelavce celotne založbe STS in so z menoj velikodušno delili znanje v duhovni in materialni obliki.

J. Kauffman, direktor marketinga pri STS (s škatlo tortic v rokah) in sodelavec, pravnik, S. Rich.

E. P. Torrance

J. Kauffman je pri Torranceu po telefonu iskal strokovne informacije. Telefonski klic je potekal tako, da je Torrance, potem ko je izvedel vprašanje, odložil slušalko ob telefon in šel v knjižnico. Medtem se je slušalki približala mačka (Paul in žena Pansy sta bila ljubitelja mačk), jo ovohavala in šla nazaj spat, ko se je Paul vrnil. Torrance Johnu na vprašanje ni odgovoril, temveč ga je napotil, naj prebere dva članka, in bo našel odgovor.

Torrance Legacy Writing Award (http://www.ststesting.com/cw_2011.html)

Vsako leto so učenci in dijaki vabljeni k ustvarjanju svojih zgodb ali pesmi na razpisane teme. Najboljše prispevke tega mednarodnega tekmovanja objavijo na spletni strani in v knjižici.

Mladi vizualni umetniki pa najdejo opis možnosti sodelovanja na tej spletni strani:

<http://www.knox.edu/torrance-legacy-awards.html>.

TTCT-SL za srednješolce

Za slikovno obliko A TTCT je tik pred izidom dodatek k priročniku: Normalizacija na slovenskih srednješolcih. (Tisti, ki ste bili na katerem izmed zadnjih usposabljanj, ste nujno potrebno gradivo za vrednotenje rezultatov srednješolcev že dobili.)

Usposabljanja TTCT

Datumi za dvodnevna jesenska usposabljanja iz Torranceovih testov ustvarjalnega mišljenja so:

- › 16. in 23. november 2011 za TTCT-SL,
- › 1. in 2. december 2011 za ATTA,
- › 26. januar 2012 za obnovitveno delavnico TTCT-SL.

Razvoj bralne pismenosti

Analiza stanja obstoječih modelov, programov in diagnostičnih sredstev ter razvoj modela in diagnostičnih instrumentov na področju bralne pismenosti

Za Ministrstvo za šolstvo in šport smo v sklopu projekta Evropskih socialnih skladov s številno skupino strokovnjakov tri leta pripravljali šest psihodiagnostičnih preizkusov za govor in branje ter model za spodbujanje pismenosti pri otrocih in mladostnikih, ki je predstavljen v knjigi *Govor in branje otrok: ocenjevanje in spodbujanje*. Naj vam jih na kratko predstavimo.

SODELAVCI v projektu so obravnavali dve področji:

- › **BRALNO PISMENOST** dr. Sonja Pečjak, dr. Lidija Magajna, mag. Nataša Potočnik, metodologinja dr. Anja Podlesek in ilustratorica Ana Zavadlav;
- › **GOVORNO KOMPETENTNOST** dr. Ljubica Marjanovič Umek, dr. Urška Fekonja Peklaj, dr. Simona Kranjc, metodologa dr. Gregor Sočan in dr. Luka Komidar ter ilustratorica Meta Lahdenmäki.

Sodelovalo je tudi 2070 otrok, 760 staršev iz približno 10 vrtcev in več kot 50 osnovnih šol.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

CENTER ZA PSIHODIAGNOSTIČNA SREDSTVA
Ljubljanska 44a, Ljubljana
info@center-pds.si
www.center-pds.si

Naložba v vašo prihodnost
EVROPSKI SKLAD ZA REGIONALNI RAZVOJ
EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD ZA REGIONALNI RAZVOJ

Vsi instrumenti in knjiga so izdelani za naročnika Ministrstvo za šolstvo in šport, ki je lastnik avtorskih pravic. Za zdaj še ni uradne odločitve o tem, kdo bo pripomočke distribuiral.

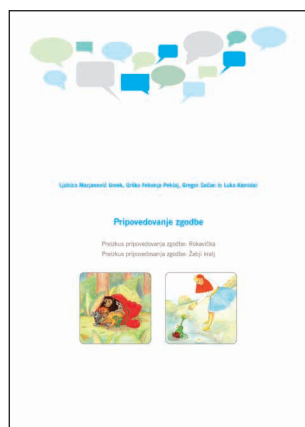
Ocenjevanje sporazumevalnih zmožnosti dojenčkov in malčkov (8–30 mesecev)

Avtorji priročnika so Ljubica Marjanovič Umek, Urška Fekonja Peklaj, Gregor Sočan in Luka Komidar.

Z Listo razvoja ocenjevalnih zmožnosti ocenjujemo zgodnjo govorno kompetentnost dojenčkov/malčkov, in sicer: razumevanje govora, začetke govorjenja in besednjaka ter simbolna dejanja in geste. Pripravljene sta različici za dve starostni skupini: prvo izpolnjujejo starši in je namenjena dojenčkom od 8. do 16. meseca starosti; druga je namenjena malčkom, starim od 16 do 30 mesecev, in jo poleg staršev lahko izpolnjujejo tudi vzgojiteljice v vrtcu. Rezultate lahko interpretirajo *univerzitetni diplomirani psihologi, magistri psihologije, univerzitetni diplomirani specialni in rehabilitacijski pedagogi (smer surdo-лого) in magistri logopedije in surdopedagogike.*

Preizkus pripovedovanja zgodbe

Avtorji priročnika so Ljubica Marjanovič Umek, Urška Fekonja Peklaj, Gregor Sočan in Luka Komidar.

Pripravljeni sta različici preizkusa za ocenjevanje pragmatične rabe jezika v dveh starostnih skupinah: slikovne predloge za

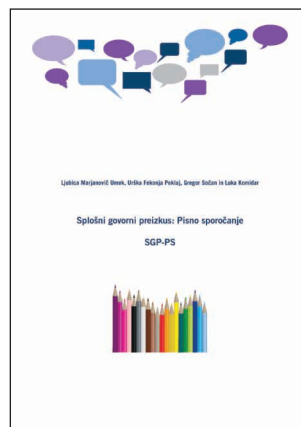
zgodbo Rokavička za otroke, stare od 3 do 6 let, in zgodbo Žabji kralj za otroke, stare od 6 do 9 let. *Univerzitetni diplomirani psihologi, magistri psihologije, univerzitetni diplomirani specialni in rehabilitacijski pedagogi (smer surdo-logo), magistri logopedije in surdopedagogike* lahko ocenijo kvantiteto in kvaliteto uporabljenih besed ter povesi, priredja, vzročno-posledične odnose, dogodke, pripovedno perspektivo in otrokovo izražanje mentalnih stanj junakov.

Listo za oceno poznavanja otroških knjig in slikanic, ki sta jo ob pomoči strokovnjakov za otroško književnost sestavili Ljubica Marjanovič Umek in Urška Fekonja Peklaj, izpolnjujejo starši za svoje otroke, stare od 3 do 9 let. Pripravljeni sta različici za starše mlajših in starejših otrok. Starši prepoznajo dejanske in izmišljene avtorje knjig ter dejanske in izmišljene naslove knjig. Z listo posredno ocenjujemo skupno branje v družinskem okolju, ki je po raziskavah pomemben dejavnik za govorni razvoj in poznejše branje.

Starši prepoznajo dejanske in izmišljene avtorje knjig ter dejanske in izmišljene naslove knjig. Z listo posredno ocenjujemo skupno branje v družinskem okolju, ki je po raziskavah pomemben dejavnik za govorni razvoj in poznejše branje.

Splošni govorni preizkus – pisno sporočanje

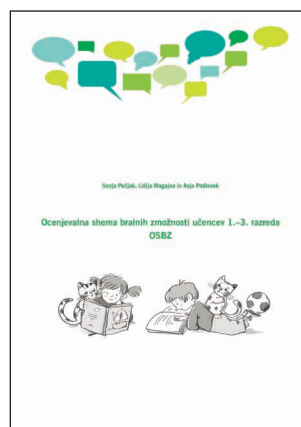
Avtorji priročnika so Ljubica Marjanovič Umek, Urška Fekonja Peklaj, Gregor Sočan in Luka Komidar.

Preizkus se lahko uporablja individualno ali skupinsko in je namenjen ocenjevanju splošne govorne kompe-

tentnosti otrok in mladostnikov, starih od 8 do 15 let. Oblika A je namenjena otrokom, starim od 8 do 11 let, oblika B pa mladostnikom, starim od 11 do 15 let. S preizkusom ocenjujemo pragmatiko, metajezikovno zavedanje in bralno pismenost.

Preizkus lahko uporabljajo *univerzitetni diplomirani psihologi, magistri psihologije, univerzitetni diplomirani pedagogi, magistri profesorji pedagogike, univerzitetni diplomirani specialni in rehabilitacijski pedagogi (smer surdo-logo) in magistri logopedije in surdopedagogike*.

Ocenjevalna shema bralnih zmožnosti učencev

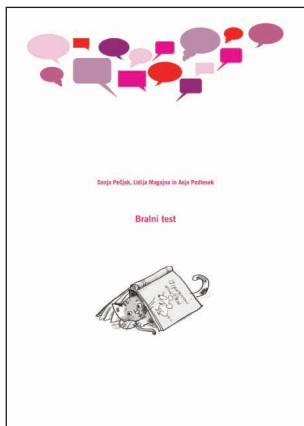
Avtorice priročnika so Sonja Pečjak, Lidija Magajna in Anja Podlesek.

Ocenjevanje bralnih zmožnosti učencev je mogoče izvajati v prvem, drugem in tretjem razredu, zanj pa sta na voljo obliki za začetek in konec šolskega leta. *Šolski*

svetovalni delavci in učitelji lahko z njo merijo fonološko zavedanje, poznavanje črk in koncepta branja, sposobnost predvidevanja, kakovost glasnega branja in hitrost (oz. avtomatiziranost) tihega branja, razumevanje prebranega ter motivacijo za branje.

Bralni test

Avtorice priročnika so Sonja Pečjak, Lidija Magajna in Anja Podlessek.

Z Bralnim testom merimo splošno bralno zmožnost učencev ob zaključku prvega izobraževalnega obdobja (tj. ob koncu tretjega razreda). Dosežek omogoča natančno identifikacijo avtomatiziranosti tehnike branja in stopnje bralnega razumevanja. Šolski svetovalni delavci in učitelji lahko Bralni test izvedejo skupinsko.

Nova Hollandova Iskala poklicev

Hollandov RIASEC-model *iskanja poklicne poti* uporabljamo v Sloveniji že od leta 1993. V teh letih smo od začetnega običajnega vprašalnika R in Iskala poklicev izdali še preprosto obliko E, elektronsko obliko R ter dve delovni knjižici. V prvi izdaji smo si pri *Iskalu poklicev* pomagali kar s prevodom ameriških zaposlitev, leta 2002 smo ga nadomestili s slovenskim naborom poklicev iz Standardne klasifikacije poklicev (SKP).

Letos ga že tretjič posodabljam z najnovejšimi spremembami iz SKP, prilagajamo pa ga tudi spremembam v izobraževalnem sistemu.

V elektronski verziji je zdaj več kot 2500 poklicev, zaposlitev in značilnih delovnih mest, v papirni obliki pa več kot 3300, saj smo ohranili tudi tiste, ki jih v SKP ni.

Kot veste, so v *Iskalu poklicev* poklici razvrščeni glede na prevladujoče tri Hollandove tipe, ki jim je dodana še številka SKP in leta oz. ravni šolanja; v *Abecednem iskalu poklicev* pa so poklici urejeni

po abecedi, dodana so jim Hollandova tričrkovna šifra, številka SKP in leta šolanja.

Šestmestno številko SKP za oznako in razvrščanje poklica uporablja tudi Zavod RS za zaposlovanje. Na spletni strani <http://www.stat.si/klasje> najdete seznam vseh v SKP razvrščenih poklicnih skupin. Leta šolanja oz. raven znanja, ki jih zahteva poklic, smo ocenili približno in upoštevali smo to delitev:

1. raven	osnovna šola, 9 let ali manj šolanja;
2. raven	programi srednjega izobraževanja, 2,5 do 5 let šolanja po osnovni šoli;
3. raven	programi višješolskega in visokošolskega strokovnega izobraževanja, 2 do 3 leta po srednji šoli;
4. raven	programi visokošolskega univerzitetnega dodiplomskega in podiplomskega izobraževanja, 4 do 10 let po srednji šoli.

SNAP – profil ocene posebnih potreb

Profil ocene posebnih potreb

Uporaba SNAP-a oziroma Profila ocene posebnih potreb je v dobrem letu uporabe zaživela. Pripomoček že s pridom uporabljajo mnoge šole, svetovalni centri in zdravstvene ustanove. Dobre odzive je slišati tudi iz vrtcev.

Vsem, ki se niste mogli stisniti v našo učilnico, dolgujemo še termin za jesensko usposabljanje. Usposabljanje je predvideno za 18. in 25. november 2011, oba dneva od 9. do 14.30 ure. Lahko se udeležite tudi samo enega dne. Program bo kmalu objavljen na naši spletni strani.

SNAP omogoča sistematičen in izčrpen pregled otrokovih specifičnih učnih težav:

- › Težave z delovnim spominom
- › Težave s hitrostjo obdelave
- › Težave s slušno obdelavo informacij
- › Neverbalne specifične učne težave
- › Težave s pismenostjo oziroma disleksije
- › Težave z vidno obdelavo
- › Fonološke težave
- › Diskalkulija
- › Disgrafija
- › Razvojne motnje koordinacije oz. dispraksije
- › Specifične govorno-jezikovne in komunikacijske težave
- › Hiperleksija
- › Motnja pomanjkljive pozornosti (ADD)
- › Hiperaktivnost
- › Težave s socialnim zavedanjem in komuniciranjem
- › Pomanjkanje nujnih maščobnih kislin
- › Šolska samopodoba (samospoštovanje)
- › Socialna samopodoba (samospoštovanje)

Patološko hazardiranje

Vprašalnik iz newyorške bolnišnice South Oaks

V lanskem letu, ko smo bili primorani zavestno ustaviti večino razvojnih projektov, nam je uspelo izdati v svetu najbolj znani **triažni vprašalnik za ugotavljanje patološkega hazardiranja South Oaks** (izvorno South Oaks Gambling Screen – SOGS) avtorjev Henryja R. Lesiuera in Sheile B. Blume. Slovensko priredbo je pripravila mag. Andreja Cvenkelj, ki je napisala tudi priročnik za njegovo uporabo.

V priročniku, ki je pripravljen tako za **strokovnjake kot posameznike, ki bi se želeli oceniti**, avtorica na kratko predstavi antropološke osnove iger na srečo, opredeli patološko hazardiranje, opiše vprašalnik, njegovo uporabnost in uporabo (izvedbo, točkovanje in razlago rezultatov) ter psihometrične lastnosti slovenske različice.

Priročnik, v katerem je priložen tudi vprašalnik, je namenjen vsem, ki si želijo sami oceniti raven svojih težav, povezanih z igranjem na srečo za denar. Razlaga rezultata je zelo preprosta in razdeljena na tri ravni: ni težav, nekaj težav in težave, ki kažejo na možnost patološkega hazardiranja. Vprašalniki so pripravljeni tudi za tiste strokovnjake, ki bodo SOGS uporabljali v terapevtskih skupnostih, pri psihiatričnih sprejemih in začetnih pregledih. V večini od 34 držav, v katerih so ga priredili, so SOGS uporabili tudi v različnih kliničnih in epidemioloških raziskavah.

»Integriteta« na Slovenskem

Zadnja leta v javnosti pogosto slišimo besedo "integriteta" ali beremo o tem v različnih časopisih. Tudi psihologi in drugi strokovnjaki v kadrovskih službah, ki skrbijo za izbor in razvoj kadrov, se s tem vse več ukvarjajo. Nič nenavadnega, saj po podatkih nekaterih raziskav povprečni uslužbenec npr. v supermarketu letno okrade svojega delodajalca za 1209 dolarjev in kar 35 % uslužbencev priznava vpletenost v večje tatvine denarja ali drugih materialnih dobrin (npr. Boye in Slora, 1993).

V svetu so vprašalniki o integriteti postali aktualni šele po ameriški prepovedi uporabe detektorja laži za selekcijo in po pozitivnem poročilu Ameriškega psihološkega združenja (APA) leta 1991 ter so postali eno najhitreje razvijajočih se pripomočkov na področju organizacijske psihologije. Združenje založnikov kadrovskih testov (angl. *Association of Personnel Test Publishers* – APTP) je leta 1990 izdalo tudi "Model smernic za preverjanje integritete kandidatov za delo" (ang. *Model Guidelines for Preemployment Integrity Testing Programs*, 1990), ki je poenotil izrazoslovje, opredelil obseg testov za merjenje integritete, njihovo uporabo, vrednotenje, interpretacijo in druge želene lastnosti.

Na splošno lahko vprašalnike o integriteti razdelimo v dve skupini. V prvi so *vprašalniki odprtega tipa oz. jasnega namena* (ang. *overt*), razviti za odkrivanje posameznikov, ki so nagnjeni h krajam, vsebujejo pa postavke, ki so osredotočene na stališča do kraj in drugih oblik nepoštenega vedenja. Druga skupina vprašalnikov, ki jih poznamo v okviru merjenja integritete, so *osebni vprašalniki oz. vprašalniki prikritega namena*, ki so razviti za odkrivanje širših osebnostnih potez, ki napovedujejo neproduktivno vedenje na delovnem mestu (prvi so tako delitev predlagali Sackett, Burris in Callahan, 1989).

Integriteto pri ocenjevanju (assessment) največkrat pojmujejo kot **nasprotje neproduktivnega vedenja** oziroma jo v psihologiji dela opredelimo kot odsotnost težnje po dejanjih, ki z vidika interesa organizacije niso upravičena.

Eden od novejših evropskih vprašalnikov odprtega tipa je tudi bolgarski **VPRAŠALNIK O INTEGRITETI** (izvirno *HCS Integrity Check*) avtorjev Nikolaja Nikolova in Sveta Zaneva, ki ga za slovensko kulturno okolje prirejamo na Centru za psihodiagnostična sredstva.

Svetoslav Zanev (levo) in Nikolaj Nikolov (desno)

VPRAŠALNIK O INTEGRITETI (VI) je objektivnega tipa in je namenjen za ocenjevanje korektnosti, poštenosti in iskrenosti pri izbiranju kandidatov za delo ter pri ponovnem ocenjevanju zaposlenih v podjetjih in organizacijah. Je kombinacija odprtega in prikritega (osebno zasnovanega) vprašalnika.

Vprašalnik sestavlja 95 postavk (vprašanj ali trditev), ki so razdeljene v 4 sklope: situacije, ocene, izmišljeni primeri in mnenja. Pri vsaki postavki je navedenih od dva do devet možnih odgovorov. Npr.:

Izmišljeni primeri

Vaš sodelavec je vzel odpisan stroj brez dovoljenja. Izveste, da bo zaradi tega odpuščen. Kaj bi naredili, če bi bili njegov delodajalec?

1. Tudi jaz bi ga odpustil/-a.
2. Raziskal/-a bi, zakaj in kako ga je vzel, potem bi se odločil/-a, kaj narediti.
3. Zahteval/-a bi, da plača vrednost novega stroja.
4. Nič ne bi naredil/-a, ker gre za odpisan stroj.

Mnenja

Zelo dober/dobra sem pri svojem delu in vznemirja me, če drugi tega ne opazijo.

1. Popolnoma se strinjam.
2. Delno se ne strinjam.
3. Popolnoma se ne strinjam.

Situacije

Kolikokrat vas je mikalo, da bi kaj ukradli, vendar tega niste storili?

1. Enkrat na teden ali pogosteje.
2. Enkrat na mesec.
3. Enkrat ali dvakrat na leto.
4. Enkrat ali dvakrat do zdaj.
5. Nikoli.

Ocene

Kolikšen odstotek Slovencev je po vašem mnenju po naravi naivnih?

1. Skoraj 100 %.
2. Okrog 80 %.
3. Okrog 60 %.
4. Okrog 40 %.
5. Okrog 20 %.
6. Skoraj 0 %.

Postavke nam dajo:

- › **4 funkcijske lestvice** (antiproduktivno vedenje; ocena iskrenosti; etični primeri/moralna zrelost; naravnost – mnenja),
- › **8 vsebinskih lestvic** (nagnjenje h kraji in zlorabi; iskrenost, korektnost in poštenost; egoizem in sebičnost; stabilnost motivacije za delo; disciplina; agresivnost; nagnjenost k zlorabi alkohola in drog; potencial za nasprotovanje avtoritetam),
- › lestvico socialne zaželenosti (**lestvica lažnivosti**) in
- › **skupen pokazatelj integritete**.

Vprašalnik o integriteti torej meri etičnost, vestnost in discipliniranost kandidatov za delo in zaposlenih v podjetjih in organizacijah. Vprašalnik vsebuje lestvice za prepoznavanje nagnjenosti h kraji in zlorabi službenega položaja, sredstev in imetja podjetja, nagnjenosti k zlorabi alkohola in/ali drog, k spremenljivosti delovne motivacije, naravnosti k nasprotovanju avtoriteti ter nespoštovanju uveljavljenih norm in pravil, vsebuje pa tudi lestvice za merjenje agresivnih, egoističnih in sebičnih osebnostnih nagnjenj.

Čeprav vprašalnik vsebuje lestvico *nagnjenost h kraji ali zlorabi*, njegova naloga ni prepoznavanje storilcev dejanskih kršitev ali prestopkov, temveč preprečevanje nekorektnega in nepoštenega vedenja na delovnem mestu.

Slovenska priredba

Vprašalnik smo neodvisno prevedle bolgarska prevajalka iz bolgarščine in tri psihologinje iz angleščine, nato smo prevode uskladile. Obenem smo prevedli tudi priročnik in vsa potrebna navodila za razumevanje izvedbe, točkovanja in interpretacije vprašalnika.

Kot del priprave priredbe vprašalnika za standardizacijo smo maja in junija 2011 izvedli **pilotsko študijo na študentih različnih smeri ljubljanske in primorske univerze**. Navodila vprašalnika smo priredili zanje ("šola" je pomenila osnovno, srednjo šolo in fakulteto, "delo" pa različne oblike dela, ki jih študenti poznajo: priložnostno, praksa, študentsko ipd.). Poleg analize postavk, ki je bil glavni cilj študije, smo preverjali hipotezo, da so slovenski študenti različnih smeri enaki glede poštenosti, iskrenosti, motivacije za delo, discipline, nagnjenosti h kraji in zlorabi, nasprotovanja avtoritetam in podobnim lastnostim, ki so zajete v naši opredelitvi integritete.

Vzorčenje ni bilo sistematično. Nagovorili smo izbrane kolege profesorje z različnih fakultet, naj prosijo skupino študentov (najbolje višji letnik oz. študente, stare okrog 20 let), da anonimno izpolnijo Vprašalnik o integriteti. Tako smo zbrali 8 skupin študentov (smer: specialna pedagogika, andragogika, psihologija, pedagoška matematika, pravo, strojništvo, varnostne vede, športne smeri), skupaj 366 s sedmih različnih fakultet. Stari so bili od 19 do 34 let, vendar smo v izračunih upoštevali le tiste, stare do 27 let. Po starosti smo jih združili v štiri skupine: 19-letnike ($n = 68$), 20-letnike ($n = 100$), od 21- do 23-letnike ($n = 110$) in od 24- do 26-letnike ($n = 88$). Povprečna starost teh 358 študentov je bila 21,1 leta ($SD = 1,8$ leta). V vzorcu je bilo 37,5 % moških ($n = 134$). Večina podvorcev glede na študijske smeri je bila ali izrazito moška ali izrazito ženska. Samo študenti s fakultete za šport so bili po spolu dokaj enakomerno razporejeni (57 % moških).

Notranja zanesljivost lestvic (Cronbachov alfa) je bila od 0,41 do 0,85. Na podlagi teh podatkov smo vprašalnik za standardizacijo nekoliko popravili: dopolnili ali dodali postavke in spremenili način točkovanja.

Tako kot v drugih študijah (npr. Ones, Viswesvaran, 1998) se je tudi pri nas pokazala statistično značilna **razlika po spolu** na vseh lestvicah, razen na lestvici *iskrenost, korektnost, poštenost* in lestvici *lažnivosti*. Na vseh lestvicah so ženske dosegle nižji rezultat oz. višjo integriteto. Razlike po **starostnih skupinah** smo dobili le pri *neproduktivnem vedenju, stabilnosti motivacije za delo, nagnjenost k zlorabi alkohola in drog* ter pri *potencialu za nasprotovanje avtoritetam*. Vendar zaradi nepopolnega vzorca nismo mogli proučiti interakcije starosti in spola.

Razlike po **smereh študija**, računane z analizo variance, obstajajo (Wilksov lambda = 0,55, $p = 0,000002$), vendar zaradi po spolu neenakomerno porazdeljenih študentov po posameznih študijskih skupinah ni bilo mogoče izračunati analize variance skupaj za spremenljivki spol in smer. Tako nam je ostalo le eksperimentiranje s podatki in sklepanje, ali te razlike dejansko obstajajo ali so le posledica razlik zaradi spola.

Eden od teh eksperimentov je bila skupina študentov Fakultete za šport (FŠ), ki so bili glede na spol še najbolj enakomerno zastopani. Postavili smo hipotezo (sklep): če so razlike med smermi le zaradi različnega spola, moramo pri študentih FŠ potrditi statistično značilne razlike med spoloma na enakih lestvicah, kot je to veljalo za celoten vzorec. Izračunali smo t-test za spol in razlike se niso pokrivalo. Študenti fakultete za šport se od svojih kolegic statistično značilno razlikujejo le v *neproduktivnem vedenju, nagnjenju h kraji in zlorabi, disciplini, agresivnosti, nagnjenosti k zlorabi alkohola in drog* ter *potencialu za nasprotovanje avtoritetam*.

V drugem eksperimentu smo naredili izračune le na vzorcu žensk iz štirih smeri: specialna pedagogika, andragogika, šport in pravo. Naša hipoteza je bila: če so razlike le v spolu, in ne v smereh, se te ne bi smele pojaviti. Analiza variance je pokazala statistično značilne razlike pri večini lestvic: *neproductivno vedenje, iskrenost, korektnost in poštenost, mnenja – naravnosti, nagnjenje h kraji in zlorabi, egoizem in sebičnost, disciplina, stabilnost motivacije za delo, potencial za nasprotovanje avtoritetam.*

Za slovenski standardizacijski vzorec smo načrtovali 600 zaposlenih odraslih (ali z izkušnjami z delovnega mesta), starih od 20 do 65 let. Elementi vzorčenja so bili: regija, starost, spol in izobrazba. Zbranih imamo 450 podatkov, tako da vzorec še dopolnjujemo. *Načrtujemo tudi manjše študije veljavnosti. Če vas področje zanima in bi radi pridobili tudi nove podatke za svojo organizacijo, nas pokličite.*

Viri

- Association of Personnel Test Publishers (ATPT). (1990). *Model Guidelines for Preemployment Integrity Testing Programs*. Washington, D. C.: ATPT.
- Boye, M. W. in Slora, K. B. (1993). The severity and prevalence of deviant employee activity within supermarkets, *Journal of Business and Psychology*, Vol 8, No 2.
- Sackett, P., Burris, L. in Callahan, C. (1989). Integrity testing for personnel selection: An update. *Personnel Psychology*, 42,(3): 491–529.
- Ones, D. S. in Viswesvaran, C. (1998). Gender, Age, and Race Differences on Overt Integrity Tests: Results Across Four Large-Scale Job Applicant Data Sets. *Journal of Applied Psychology*. Vol. 83, No. 1, str. 35–42.

Vabljeni k sodelovanju!

Nova verzija Freiburškega osebnostnega vprašalnika

Freiburški osebnostni vprašalnik (FPI-R) je večdimenzionalni vprašalnik osebnosti, ki je namenjen proučevanju odraslih in mladostnikov. Predvsem gre za oceno normalnih osebnostnih potez. Izvira iz Nemčije, njegovi avtorji so Jochen Fahrenberg, Rainer Hampel in Herbert Selg. Prvič so ga izdali leta 1970, do danes pa je priročnik doživel že 7 ponatisov, vprašalnik pa eno posodobitev.

V Sloveniji je bil prvič izdan leta 1980, zdaj pripravljamo njegovo revidirano obliko (FPI-R). V letu 2010 smo podatke za slovensko populacijo zbrali na vzorcu 1005 mladostnikov in odraslih, starih od 15 do 88 let. 538 mladostnikov, starih od 15 do 19 let, smo v skupinah testirali v njihovih srednjih šolah. Preostalih 467 odraslih, starih od 20 do 88 let, pa smo testirali individualno. V celotnem vzorcu je

41 % moških. Pri vzorčenju smo upoštevali tudi regijo bivališča oz. šolanja in izobrazbo (pri dijakih, izobrazbo staršev). Zdaj pripravljamo vse potrebne statistične izračune za nov priročnik.

Izid načrtujemo v letu 2012.

Predstavljamo deset standardnih in dve dodatni lestvici FPI-R (v stari verziji je bilo devet standardnih lestvic in tri dodatne). Lestvice zajemajo razmeroma splošne konstrukte, ki vključujejo še psihološko omejevalne podkonstrukte, zato smo uporabili več opisnih pridevnikov. Nekatere lestvice si razlagamo kot psihološko unipolarne, npr. malo telesnih težav – veliko telesnih težav, druge pa bipolarne, npr. zadovoljstvo z življenjem – nezadovoljstvo z življenjem.

1 Življenjsko zadovoljstvo

**zadovoljen z življenjem,
dobre volje, optimističen**

**nezadovoljen, potrtn,
pesimističen odnos do življenja**

Osebe z visokim dosežkom kažejo splošno življenjsko zadovoljstvo, partnerstvo oziroma zakon označujejo kot dober in so (bili) zadovoljni s svojim poklicem. Ko razmišljajo o preteklosti, ne bi spremenile ničesar, optimistično zrejo v prihodnost in so notranje mirne. Pozitivna naravnost se izraža kot spokojna samozavest, uravnovešenost in večinoma dobra volja.

2 Socialna usmerjenost

**družbeno odgovoren, pripravljen
pomagati, občutek za sočloveka**

**lastna odgovornost za blaginjo,
izstopajoč, usmerjen vase, nesolidaren**

Osebe z visokim dosežkom se čutijo družbeno odgovorne za druge ljudi in odkrito pokažejo, da so pripravljene pomagati. Zanimajo se za tuje skrbi in si želijo pomagati, tolažiti in poskrbeti za druge. Zaradi svoje blaginje imajo v primerjavi z drugimi slabo vest, zato so pripravljene darovati in pomagati socialnim ustanovam.

3 Usmerjenost k dosežkom

**usmerjen k dosežkom, aktiven,
energičen, ambiciozen oz. tekmovalen**

**neizrazito usmerjen k dosežkom, manj
energičen, manj ambiciozen oz. tekmovalen**

Osebe z visokim dosežkom so usmerjene k dosežkom in motivirane zanje. Same sebe imajo za ljudi dejanj, ki se energično lotijo pomembnih nalog in jih hitro ter učinkovito tudi opravijo. Uživajo, ko tekmujejo z drugimi, in se pustijo izzvati tudi resnejšim konkurentom. Poklicno življenje jim je zato pogosto pomembnejše od dejavnosti v prostem času.

4 Zavrtost

zavrt, negotov, zadržan pri stikih

sproščen, samozavesten, odprt do ljudi

Osebe z visokim dosežkom so v družbi zavrtne: nerodno jim je stopiti v prostor, kjer že sedijo drugi, držijo se v ozadju in težko jim je govoriti pred skupino ali stopiti iz ozadja. Hitro pridejo v zadrego ali se celo ustrašijo in zardijo. Neradi so z ljudmi, ki jih ne poznajo, z njimi se skoraj ne zapletejo v pogovor in zelo počasi sklepajo nova prijateljstva.

5 Razdražljivost

razdražljiv, občutljiv, neobrzdán

miren, sproščen, obvládan

Osebe z visokim dosežkom se hitro razburijo in so razdražljive. Vse jih hitro vrže iz tira in svoje jeze pogosto ne morejo obvladati, postanejo tudi napadalne z nepremišljenimi izjavami in grožnjami. Na težavo ne znajo pogledati s svetle plati, temveč se tudi na nepomembne stvari odzovejo čustveno in prenačljeno.

6 Agresivnost

spontano in reaktivno napadalno vedenje, siljenje v ospredje

nenapadalno vedenje, se nadzoruje, zadržán

Pri osebah z visokim dosežkom je opaziti nagnjenost k nasilnemu vedenju. To se lahko odraža zelo različno, na primer tako, da človek uživa, ko drugemu dokaže napako ali ko si ga grdo privošči. Ko imajo takšni ljudje občutek, da jih je kdo užalil ali kršil njihove pravice, se postavijo v obrambo in se pri tem lahko zatečejo tudi k telesnemu nasilju. Odzivajo se nekoliko besno in neobvládanó.

7 Napetost

napet, obremenjen, pogosto pod stresom

redko napet, neobremenjen, vzdržljiv

Osebe z visokim dosežkom občutijo veliko napetost: imajo veliko nalog, pri delu se soočajo z mnogimi zahtevami in hudim časovnim pritiskom. Veliko delajo in bi se kateri od obveznosti pravzaprav radi izognile ter si konec tedna vzele več časa zase in za počitek. Vse to jim zbuja občutek obremenjenosti: živčnost, utrujenost, izčrpanost, občutek, da so pod stresom in podobno.

8 Telesne težave

veliko težav, psihosomatske motnje

malo težav, brez psihosomatskih motenj

Osebe z visokim dosežkom se na splošno telesno slabo počutijo: slabo spijo, občutljive so na vreme, imajo glavobole. Pritožujejo se tudi zaradi bolj specifičnih težav: srčne aritmije, vročinskih valov, mrzlih dlani in stopal, občutljivega želodca, zaprtja, tiščanja v prsnem košu, stiskanja v grlu, živčnih tikov in tresočih rok. Osebe z nizkim dosežkom se ne pritožujejo dosti zaradi slabega počutja in tegob.

9 Zaskrbljenost za zdravje

strah pred boleznijo,
skrbi za zdravje, pazi nase

majhen strah pred boleznijo,
zdravje ga ne skrbi, odporen

Osebe z visokim dosežkom zelo skrbijo za svoje zdravje in jih skrbi zanj. Skušajo se izogniti tveganju za bolezen in poškodbe ter živijo tako, da si čim bolj prizanašajo. Zaradi te skrbi in med drugim rahlo hipohondričnega nagnjenja vedo veliko o medicini in razmeroma pogosto prosijo za nasvet zdravnika, čeprav ostajajo nezaupljivi.

10 Odkritost

odkrito priznavanje majhnih slabosti,
in vsakdanjih kršitev pravil, brez zadrege,
nekonvencionalen

upošteva pravila vedenja, hoče napraviti
dober vtis, premalo samokritičen,
nedostopen

Osebe z visokim dosežkom samokritično priznavajo mnoge male slabosti in napake, ki jih menda delamo vsi: zamujanje, prelaganje pomembnih stvari, škodoželjnost, občasne laži, neprijazne pripombe ter misli in tako dalje. Glede odklonov od običajnih pravil in »lepih navad« so odkriti in prostodušni ali pa v takšnem vedenju ne vidijo nič posebej spornega, saj se jim te družbene norme ne zdijo pomembne.

Ekstravertnost

ekstravertiran, družaben,
impulziven, podjeten

introvertiran, zadržan,
premišljen, resen

Osebe z visokim dosežkom se opisujejo kot družabne in impulzivne. Zvečer radi hodijo ven, radi imajo spremembe in zabavo, hitro sklepajo prijateljstva, med ljudmi se počutijo dobro in se znajo sprostiti. V družbi so živahne, precej klepetave in odrezave, pa tudi pripravljene na norčije. Ker so podjetne in energične, so pri skupnih akcijah takoj pripravljene prevzeti naloge ali celo vodenje.

Čustvenost

čustveno labilen, občutljiv, plah,
veliko težav in telesnih tegob

čustveno trden, stabilen, sproščen,
samozavesten, zadovoljen

Osebe z visokim dosežkom imajo veliko težav in notranjih nasprotij. Po eni strani so razdražljive in občutljive, po drugi strani pa se počutijo utrujene in slabotne, lahko tudi otopele. Njihovo razpoloženje pogosto niha, večinoma pa so potrte in občutijo tesnobo. Veliko razmišljajo o svojih življenjskih razmerah, nagnjene so k sanjarjenju, menijo, da jih bližnji ne razumejo. Skrbi jih za svoje zdravje, saj so pogosto pod stresom, živčne so in imajo psihosomatske motnje.

Vsi komaj čakamo nove Wechslerjeve lestvice

Kratka predstavitev tretje izdaje Wechslerjevih lestvic inteligentnosti za predšolske otroke – WPPSI-III

WPPSI-III vključuje skupaj 13 podtestov, ki jih razdelimo na glavne, dodatne in izbirne. Glavni podtesti so potrebni za izračun *besednega* (BIQ), *nebesednega* (NIQ) in *celotnega IQ* (CIQ). Dodatni podtesti omogočajo širše vzorčne kognitivnega in intelektualnega delovanja kot sami glavni podtesti. Z dodatnimi podtesti lahko nadomestimo glavne podteste in izpeljemo dodatne sestavljene rezultate (npr. *količnik hitrosti obdelave* (HOQ) za starost od 4;0 do 7;3 leta ali *splošni jezikovni sestav* (SJS) za starost od 2;6 do

3;11 leta). Izbirni podtesti so potrebni za izračun izbirnih rezultatov (npr. SJS za starost od 4;0 do 7;3 leta), a se ne smejo uporabiti kot zamenjava za kateri koli glavni podtest. Nekateri podtesti so lahko glavni, dodatni ali izbirni, odvisno od starosti otroka.

WPPSI-III je razdeljen na dve starostni skupini od 2;6 do 3;11 leta in od 4;0 do 7;3 leta, z različnima nizoma podtestov. V spodnji preglednici je navedena organizacija podtestov za obe starostni skupini.

starost 2;6–3;11	glavni podtesti	Razumevanje besed	otrok pogleda skupino štirih slik in pokaže tisto, ki jo psiholog imenuje;	BIQ	CIQ
		Poučenost	slikovne naloge otrok rešuje tako, da izbere eno od štirih možnih slik; pri besednih nalogah pa otrok odgovarja na vprašanja, ki zadevajo širok spekter splošne poučenosti;		
		Sestavljanje kock	otrok opazuje model ali sliko v knjižici in poskuša z eno- ali dvobarvnimi kockami sestaviti vzorec v omejenem času;	NIQ	
		Sestavljanje predmetov	pred otroka postavimo posamezne delce, ki sestavljajo sliko znanega predmeta; od otroka zahtevamo, da delce sestavi v omejenem času;		
	dodatni podtest	Imenovanje slik	otrok imenuje slike, ki mu jih pokažemo;	SJS	
	glavni podtest	Razumevanje besed	otrok pogleda skupino štirih slik in pokaže tisto, ki jo psiholog imenuje;		

starost 4;0-7;3	glavni podtesti	Poučenost	slikovne naloge otrok rešuje tako, da izbere eno od štirih možnih slik; pri besednih nalogah pa otrok odgovarja na vprašanja, ki zadevajo širok spekter splošne poučenosti.	BIQ	CIQ
		Besednjak	pri slikovnih nalogah otrok poimenuje slike, ki mu jih pokažemo; pri besednih nalogah poda otrok opredelitev za vsako besedo, ki mu jo glasno preberemo;		
		Sestavljanje kock	otrok opazuje model ali sliko v knjižici in poskuša z eno- ali dvobarvnimi kockami sestaviti vzorec v omejenem času;	NIQ	
		Matrike	otrok pogleda nepopolno matriko in izbere manjkajoči del izmed štirih ali petih različnih možnosti;		
		Slikovni pojmi	otroku predstavimo slike, ki so razporejene v dve ali tri vrste; otrok izbere v vsaki vrsti eno sliko tako, da sestavi skupino slik, ki jih povezuje neka skupna značilnost;		
		Šifriranje	otrok preriše preproste znake, povezane s preprostimi geometričnimi liki; otrok vriše vsak znak v odgovarjajoči lik in pri tem uporablja ključ;	HOQ	
	dodatni podtesti	Iskanje simbolov	otrok pregleda iskalno skupino simbolov in ugotavlja, ali se ciljni simbol nahaja v iskalni skupini;		
		Razumevanje	otrok odgovarja na vprašanja, ki se nanašajo na razumevanje splošnih principov in socialnih situacij;		
		Dopolnjevanje slik	otrok si ogleda sliko in nato s prstom pokaže ali imenuje, kateri pomemben del manjka;		
		Podobnosti	otroku preberemo nedokončano poved, ki vsebuje dva koncepta, ki si delita skupne značilnosti; otrok mora dokončati poved z odgovorom, ki izraža skupne značilnosti;		
		Sestavljanje predmetov	pred otroka postavimo posamezne delce, ki sestavljajo sliko znanega predmeta; od otroka zahtevamo, da delce sestavi v omejenem času;		
	izbirna podtesta	Razumevanje besed	otrok pogleda skupino štirih slik in pokaže tisto, ki jo psiholog imenuje;	SJS	
Imenovanje slik		otrok imenuje slike, ki mu jih pokažemo;			

Čakamo na rezultate strokovnega pregleda oz. potrditev kakovosti zbranih podatkov.
Nato sledijo končni izračuni (norme) in tehnična priprava vsega gradiva za tisk.

Kratka predstavitev četrte izdaje Wecshlerjeve lestvice inteligentnosti za odrasle – WAIS-IV

WAIS-IV vključuje skupaj 15 podtestov, od tega 10 glavnih in 5 dodatnih, ki jih lahko uporabimo za dopolnitev klinične informacije ali pa kot sprejemljive nadomestke za glavne podteste. Deset glavnih podtestov je navadno potrebnih za izpeljavo *indeksnih vrednosti (besedno ra-*

zumevanje – BRI, zaznavno mišljenje – ZMI, delovni spomin – DSI in hitrost obdelave informacij – HOI) ter količnika inteligentnosti celotne lestvice (CIQ). Za “pokušino” in prvo seznanitev z novimi podtesti objavljamo njihov kratek opis.

BESEDNO RAZUMEVANJE	Opis
Podobnosti	testiranca sprašujemo po tem, v čem sta si podobna dva predmeta ali pojma oziroma kaj imata skupnega;
Besednjak	pri slikovnih nalogah testiraneec poimenuje narisane predmete; pri besednih nalogah testiraneec opredeli besede, ki so napisane in mu jih hkrati preberemo.
Poučenost	testiraneec odgovarja na vprašanja, ki pokrivajo raznovrstne teme, vezane na splošno razgledanost;
Razumevanje (dodatni podtest)	glede na lastno razumevanje splošnih principov in socialnih situacij, testiraneec odgovarja na zastavljena vprašanja;
ZAZNAVNO MIŠLJENJE	Opis
Sestavljanje kock	testiraneec opazuje model in sliko ali zgolj sliko ter z rdeče-belimi kockami v omejenem času sestavi vzorec;
Matrike	testiraneec si ogleda nepopolno matriko ali zaporedje in izbere enega od ponujenih odgovorov, ki dopolni matriko ali zaporedje;
Sestavljanke	testiraneec v omejenem času gleda dokončano sestavljanke in med možnimi odgovori izbere tri sestavne dele te sestavljanke;
Uteži (dodatni podtest)	testiraneec v omejenem času gleda tehtnico z manjkajočimi utežmi in med možnimi odgovori izbere utež(i), tako da je tehtnica v ravnotežju;
Dopolnjevanje slik (dodatni podtest)	testiraneec v omejenem času pogleda sliko, na kateri manjka pomemben del, in prepozna manjkajoči del;
DELOVNI SPOMIN	Opis
Razpon števil	pri razponu števil naprej testirancu preberete zaporedje števil, ki jih mora ponoviti v enakem vrstnem redu; pri razponu števil nazaj testirancu preberete zaporedje števil, priklicati pa jih mora v obratnem vrstnem redu; pri razponu urejenih števil testirancu preberete zaporedje števil, ki jih nato ponovi v vrstnem redu od najmanjše do največje;
Računanje	testiraneec v omejenem času v mislih rešuje računske probleme;
Zaporedje črk in števil (dodatni podtest)	testirancu preberemo zaporedje števil in črk, ta pa ponovi številke od najmanjše proti največji, črke pa po abecednem redu;

Beckova lestvica samomorilnih misli

Številne Beckove lestvice poznamo tudi v slovenskem prostoru. Na Centru za psihodiagnostična sredstva smo se na pobudo psihiatrinje mag. Helene Korošec Jagodič odločili, da zaprosimo za dovoljenje za priredbo Lestvice samomorilnih misli – BSS®, katere soavtor je tudi Robert A. Steer.

Beckova lestvica samomorilnih misli je samooce-njevalni vprašalnik, ki ga uporabljajo terapevti za ugotavljanje in merjenje resnosti samomorilnih misli pri odraslih in mladostnikih, starejših od 17 let. Aaron T. Beck je s svojimi sodelavci zasnoval BSS tako, da je njegova vsebina primerljiva z vsebino Lestvice samomorilnih misli (SSI; Beck, Kovacs in Weissman, 1979). SSI je klinični ocenjevalni instrument, ki je v uporabi že od leta 1970 za ocenjevanje samomorilnih misli psihiatričnih bolnikov. BSS pa meri širok spekter odnosov in vedenj, ki jih terapevti rutinsko preučujejo med ocenjevanjem pacientovega samomorilnega tveganja; poleg tega pa razkrije tudi specifične samomorilne značilnosti, ki potrebujejo natančnejši klinični pregled.

BSS sestavlja 21 postavk oziroma sklopov trditve. Prvih 19 postavk meri stopnjo resnosti samomorilnih želja, vedenj in načrtov. V vsakem sklopu se trditve stopnjujejo glede na resnost od 0 do 2. Teh 19 postavk meri (po vrstnem redu) te prvine samomorilnih misli: željo živeti, željo umreti, razloge za življenje ali smrt, aktiven poskus samomora, pasiven poskus samomora, trajanje samomorilnih misli, pogostost teh misli, odnos do teh misli, nadzor nad samomorilnimi dejanji, notranja svarila pred poskusom samomora, razloge za poskus samomora, podrobnosti načrta, dostop do načina ali priložnost za poskus samomora, zmožnost izvedbe poskusa samomora, pričakovanje dejanskega poskusa samomora, obseg dejanskih

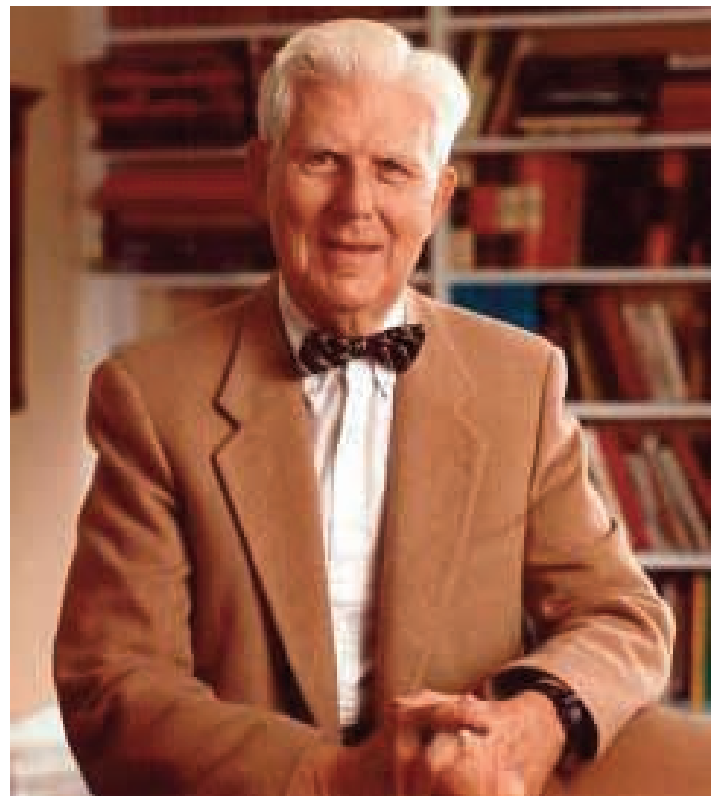
priprav, poslovilno pismo, aktiven poskus samomora, prevaro in prikrievanje. Zadnji postavki, ki sprašujeta o številu dozdajšnjih poskusov samomora in resnosti namena umreti pri zadnjem poskusu, pomagata terapevtom odkriti pomembne značilnosti ozadja, vendar pa ju pri izračunavanju končnega rezultata BSS ne upoštevamo.

Če pacient sam izpolnjuje BSS, mu to navadno vzame 5 do 10 minut, pri ustni izvedbi s testatorjem pa traja približno 10 minut.

Imamo že prirejen vprašalnik in preveden priročnik. Izvedli smo tudi kratko pilotsko študijo, zdaj pa se pripravljamo na študijo veljavnosti.

Do izida BSS, ki ga načrtujemo naslednje leto, so standardizacijski vprašalniki na voljo tudi za vaše študije. Pokličite!

Aaron T. Beck

Vprašalnik za oceno osebnosti mladostnikov (PAI-A)

Klinični Vprašalnik za oceno osebnosti (PAI) smo izdali že lansko leto, od takrat pa si za usposabljanje prizadevamo najti predavatelja, ki vprašalnik natančno pozna in ga uporablja. Med iskanjem smo razpredali mrežo po Evropi in jo razširili do avtorja vprašalnika, gospoda Leslieja C. Moreyja, ki si je vzel čas za razmislek. Upamo, da kmalu prejmemo dobre novice!

Z založbo PAR smo pred kratkim na pobudo kolegov iz Pediatrične bolnišnice Maribor sklenili dogovor tudi za slovensko priredbo kliničnega Vprašalnika za oceno osebnosti mladostnikov (PAI-A).

Vse, ki bi radi sodelovali pri priredbi, zbiranju podatkov, statističnih obdelav, kliničnih študijah ipd., vabimo k sodelovanju.

Vprašalnik osebnosti na poslovnem področju (BIP)

Načrtujemo prevod in priredbo vprašalnika osebnosti na poslovnem področju (BIP, angleško *The Business-focused Inventory of Personality* oziroma nemško *Bochumer Inventar zur berufsbezogenen Persönlichkeitsbeschreibung*) avtorjev R. Hossiepa in M. Paschena.

Vprašalnik, ki meri delovni stil in motivacijo, izhaja iz Nemčije, kjer so osebnost na delovnem mestu pomagali opredeliti strokovnjaki, ki so v podjetjih odgovorni za človeške vire.

BIP je praktičen vprašalnik za delovno okolje; za uporabo je primeren tudi za managerje na višjih ravneh. Vsebuje obliko za samooceno in obliko vprašalnika, ki ga lahko izpolnijo drugi. Tako dobimo informacije o vplivu, ki ga ima vedenje osebe na druge ljudi, kar lahko predvsem koristno uporabimo pri razvoju kadrov. Štirinajst lestvic BIP je razvrščenih v štiri vsebinska področja (navajamo delovna imena lestvic in področij):

› *Poklicna usmerjenost* (ang. *Occupational Orientation*): ocenjevanje motivacije, specifične za delo, obravnava motivacijo osebe pri načrtovanju in oblikovanju svoje kariere

poti in njene vrednote pri delu. Sem spadajo lestvice: motivacija za dosežke, motivacija za delovanje, motivacija za vodenje.

- › *Poklicno vedenje* (ang. *Occupational Behaviour*): ocenjevanje značilnih pristopov osebe k delu, ki se osredotoča na tri specifične vidike: vestnost, fleksibilnost in usmerjenost k dejanjem.
- › *Socialne kompetence* (ang. *Social Competencies*): opisovanje stilov interakcije z drugimi na petih lestvicah: socialna občutljivost, odprtost za stike, sociabilnost (prijateljskost), timska usmerjenost in asertivnost.
- › *Psihološki ustroj* (ang. *Psychological Constitution*): čustvena stabilnost, delo pod pritiskom in samozaupanje.

Poleg tega BIP vsebuje tudi lestvico za spremljanje, koliko posameznik izpostavlja bolj ali manj pozitivne vidike samega sebe.

Kratek vprašalnik z 42 vprašanji je namenjen tudi opazovalcem, da osebo ocenjujejo na 14 dimenzijah BIP. Uporablja se kot dodatno orodje, ki ni normirano, in predvsem kot vir uporabnih informacij za razgovor pri coachingu ali razvoju timov.

Datumi usposabljanj in predstavitev

Kaj	Kdaj	Trajanje	Cena (vključen DDV)
RPM enodnevno osemurno usposabljanje	9. november 2011	9.00–17.00	120,00 EUR
TTCT-SL osnovno dvodnevno 14-urno usposabljanje	16. in 23. november 2011	9.00–17.00 in 9.00–14.30	168,00 EUR
SNAP eno- ali dvodnevno usposabljanje	18. in 25. november 2011	9.00–14.30	120,00 EUR (za en dan) 192,00 EUR (za dva dni)
WAIS-IV več terminov za enodnevno usposabljanje testatorjev pri standardizaciji	24. in 26. november 2011	9.00–15.00	brezplačno
ATTA dvodnevno 10-urno usposabljanje	1. in 2. december 2011	9.00–14.00 in 9.00–13.00	168,00 EUR
VUN dvodnevno usposabljanje	10. in 17. januar 2012	9.00–16.30 in 9.00–16.00	192,00 EUR
SDS enodnevno usposabljanje	12. januar 2012	9.00–16.00	144,00 EUR
TTCT-SL štiriurna obnovitvena delavnica	26. januar 2012	9.00–13.00	84,00 EUR
WISC-III supervizija	predvidoma februar 2012		
PAI dvodnevno (morda tridnevno) usposabljanje	predvidoma maj 2012		

Vabila pošljemo vsem zainteresiranim. Pokličite (01) 51 41 666 ali pišite nam na info@center-dps.si.

Utrinek z lanskoletnega usposabljanja PIE.

Naročilnica

Ustanova (plačnik):

Naslov:

Davčni zavezanec: **DA** **NE** Davčna številka: _____ Telefon: _____

Uporabnik psihodiagnostičnega pripomočka (ime in priimek): _____

Telefon: _____ e-naslov: _____

Pred prvim naročilom vas prosimo za registracijo, ki jo opravite, tako da nam pošljete izpolnjeno izjavo uporabnika (<http://www.center-pds.si/dokumenti/izjava.pdf>).

Prednaročilo (izid v letu 2011):

Količina	Gradivo (vse cene so v evrih). Poština ni vračunana. <small>*Za tiskano gradivo je DDV 8,5 %, za ostalo 20 %</small>	Cena (brez DDV)	Cena (z DDV)
Slikovna oblika A Torranceovih testov ustvarjalnega mišljenja			
	Normalizacija za slovenske srednješolce (dodatek k priročniku)	28,00	30,38
SDS-R			
	Iskalo poklicev 2011	5,06	5,49
	Abecedno iskalo poklicev 2011	5,06	5,49
Kratek Torranceov test ustvarjalnosti za odrasle - ATTA			
	Začetni komplet (priročnik, 25 testnih zvezkov, 10 kompletov barvic)	96,20	105,90
	Priročnik	54,00	58,59
	Testni zvezek (najmanj 10)	1,45	1,57
	Barvice	1,32	1,43

Zanima me (označite):

- Vprašalnik o integriteti, VI
- Freiburški osebnostni vprašalnik (revidirana izdaja), FPI-R
- Beckova lestvica samomorilnih misli, BSS®

Naročamo:

Količina	Gradivo (vse cene so v evrih). Poštšina ni vračunana. <small>*Za tiskano gradivo je DDV 8,5 %, za ostalo 20 %</small>	Cena (brez DDV)	Cena (z DDV)
VMR-OM Vprašalnik o medosebnih razlikah pri otrocih in mladostnikih			
	Začetni komplet (priročnik, po pet vprašalnikov, 20 odgovornih listov za odrasle, 10 odgovornih listov za samooceno in 30 profilov)	217,28	254,32
	Priročnik	68	73,78
	Vprašalnik, samoocena, oblika za fante	8	8,68
	Vprašalnik, samoocena, oblika za dekleta	8	8,68
	Vprašalnik, oblika za odrasle ocenjevalce	8	8,68
	Odgovorni list s ključem, samoocena (najmanj 10)	1,1	1,19
	Odgovorni list s ključem, oblika za odrasle ocenjevalce (najmanj 10)	1,1	1,19
	List s profilom (najmanj 10)	0,12	0,13
Vprašalnik za oceno osebnosti – PAI			
	Začetni komplet (priročnik, 5 vprašalnikov, 25 odgovornih listov s ključem, 25 profilnih listov, 25 seznamov kritičnih postavk)	234	253,89
	Priročnik	78	84,63
	Vprašalnik	24	26,04
	Odgovorni list s ključem (najmanj 10)	1,32	1,43
	Profilni list (najmanj 10)	0,24	0,26
	Seznam kritičnih postavk (najmanj 10)	0,24	0,26
	Podložna mapa (uvoz)	40	48,00
	Knjiga (uvoz): Essential of PAI Assessment (Morey)	61,6	66,84
	Knjiga (uvoz): An Interpretive Guide to the Personality Assessment Inventory (Morey)	113,3	122,93
Triažni vprašalnik za ugotavljanje patološkega hazardiranja »South Oaks«			
	Začetni komplet (priročnik, 10 vprašalnikov)	19,12	20,75
	Priročnik	17,2	18,66
	Vprašalnik (najmanj 10)	0,24	0,26
Profil ocene posebnih potreb – SNAP			
	Začetni komplet (2-letna licenca – program na CD-ju, priročnik, po 10 vprašalnikov)	273,76	320,03
	Priročnik	50	54,25
	Vprašalnik za oceno učenca (najmanj 10)	1,65	1,79
	Vprašalnik Družinski podatki (najmanj 10)	0,66	0,72
	Vprašalnik Kakšen sem? (najmanj 10)	0,66	0,72
	Program SNAP na CD-ju (za Windows XP)	200	240,00

Kraj in datum: _____

Podpis odgovorne osebe in žig: _____